

Horyzonty Polityki
2021, Vol. 12, N° 38

Edytorial „Zimna wojna” – Refleksja polityczna w okresie 1945-1990

Druga wojna światowa przyniosła światu hekatombę zarówno w nadzwyczajnej w dziejach skali, jak i z zastosowaniem bezprecedensowych metod i technologii. Według różnych szacunków w wyniku działań wojennych śmierć poniosło od 70 do 85 milionów osób, z czego ponad 60% stanowiła ludność cywilna. Świat stał się miejscem niebywałych zbrodni i prześladowań z powodów etnicznych, politycznych, religijnych, orientacji seksualnej i wrodzonych upośledzeń poznawczych i fizycznych, kulminujących się w ludobójstwie Żydów, Romów, Słowian, Chińczyków (począwszy od masakry nankińskiej w 1937) i innych narodów. Ludobójstwo drugiej wojny światowej (zwłaszcza popełniane przez III Rzeszę) charakteryzowało skrupulatne (społeczno-ekonomiczne, logistyczne i prawne) planowanie wręcz na skalę przemysłową połączone z rozwojem całej techniki i technologii mordowania. Dopelnieniem niebywałej tragedii było użycie dwóch bomb atomowych w ataku na Hiroszimę i Nagasaki. Śmierć poniosło około 200 tysięcy mieszkańców, dwa miasta zostały zrujnowane, a konsekwencje promieniowania dotkną setki tysięcy ludzi w pokoleniu bombardowania, jak i późniejszych.

Druga wojna światowa przyniosła też ogromne zniszczenia materialne, zwłaszcza w Europie i na Dalekim Wschodzie. Zrujnowane były całe miasta, zniszczona infrastruktura komunikacyjna i przemysłowa. Proces odbudowy gospodarki europejskiej stanowić będzie jedno z kluczowych wyzwań stojących przed państwami Starego Kontynentu. Jedną z najważniejszych konsekwencji działań wojennych była daleko idąca zmiana struktury ładu międzynarodowego. Na pozycje supermocarstw wysunęły się zdecydowanie dwa państwa, których wpływ na klęskę Państw Osi był decydujący – Stany Zjednoczone i Związek Radziecki. Już wkrótce obydwa

państwa z sojuszników staną się głównymi oponentami w polityce międzynarodowej.

Jeszcze w trakcie działań wojennych alianci rozpoczęli budowę systemu, który miały zapobiegać w przyszłości powtórzeniu się piekła drugiej wojny światowej. Na toczącej się od kwietnia 1945 konferencji w San Francisco podjęto decyzję o powołaniu do życia nowej organizacji międzynarodowej – ONZ. Przez mgnienie oka można było ludzić się, że rządy państw, mając w pamięci wciąż otwarte rany po najstraszliwszym w dziejach ludzkości konflikcie zbrojnym, rozpoczną budowę sprawiedliwszego i bezpieczniejszego porządku. Jednym z pierwszych dokumentów przyjętych przez Zgromadzenie Ogólne była Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 roku. Już przy głosowaniu ujawniło się pierwsze pęknięcie wśród zwycięskich aliantów. Sześć państw formującego się bloku komunistycznego (a także Arabia Saudyjska i RPA) powstrzymało się od głosu – był to skutek narastającego od 1946 roku (z reguły wskazuje się na sławny „Long Telegram” George’a Kennana jako na swoisty przełom w amerykańskim postrzeganiu ZSRR) konfliktu na linii Waszyngton–Moskwa. Świat wszedł w okres „zimnej wojny” (1947-1991) – czas bezustannej rywalizacji między dwoma supermocarstwami, która toczy się na wielu polach – politycznym, ekonomicznym, militarnym, naukowym, filozoficznym, ideowym, kulturowym. Zderzenie tych dwóch zasadniczych paradygmatów, które reprezentowały obydwa bloki polityczno-militarne, postrzegania człowieka i władzy politycznej, generowało pogłębianie refleksji nad takimi między innymi zagadnieniami jak: wolność jednostki, prawa człowieka, legitymizacja władzy politycznej czy pokój światowy. Równoległe do „zimnej wojny” rozpoczął się również proces integracji europejskiej, której fundamentem ideowym była refleksja europejskich nurtów socjaldemokratycznych i chrześcijańsko-demokratycznych. Na gruncie *stricte* polityczno-gospodarczym kluczowym dla europejskiej integracji zagadnieniem były z kolei relacje ze Stanami Zjednoczonymi oraz kwestia niemiecka, a zwłaszcza relacje francusko-niemieckie. Najnowszy tom *Horyzontów Polityki* stanowi właśnie przyczynek do badań nad wybranymi zagadnieniami okresu „zimnej wojny”.

Wit Pasierbek
Piotr Świercz
redaktorzy tematyczni numeru